

Emléksorok Szindbád születésnapjára

A Hét számára írta: Krúdy Zsuzsa

Jó érzés emlékezni édesapám centenáriumán!

Nem múlt el bennem emléke, nem halványult el személye, hiszen nap, mint nap felidézhető, ahányszor be-beleolvasok írásaiba. S lehet, hogy képzelődöm, de nemegyszer úgy tűnik, most hozzám szól, hozzám, utoljára született gyermekéhez. Akinek egykor ifjúsági könyvet ajánlott: „Kedves kisleányom, Zsuzsika... Lehet, hogy én már akkor nem leszek, mikorára te eljutsz a hosszú utakon a mesék országába. Azért már most megfogom kis kezdet, hogy könnyebben odatalálj a meseországban a királyhoz, Jókai Mórhoz...”

Látom magam előtt, amint íróasztalánál görnyed. Mellette füstölög cigarettája. A kora hajnal már itt találta, ha beteg volt, ha nem is aludt előzőleg. Délig szinte megszakítás nélkül írt, míg el nem végezte napi penzumát, 16 oldalt. (Diósgyőri árkusokra, lila tintával, hegyes tollal, gyöngybetűkkel.) Az íróbütyök már régen megjelölte szép kezét, mert írógép, diktálás, magnetofon nem könnyítette munkáját.

Írásaiban szívesen idézte szüleit, nagyszüleit, különösen nagyatyját, az 1848–49-es honvédtisztet, kedves tájait, a Nyírséget, Szepességet, a Balatont, a fővárost s néhány magyar kisvárost. A külföldiek közül Bécsset, ahol többször járt. Utazgatni, anyagiak hiányában nem volt módja.

Szívesen foglalkozott a magyar irodalom kincseivel, problémáival, képviselőivel. Csak a tisztességeseket, emberségeseket, tehetségeseket becsülte! Az *Ady Endre éjszakáiban* olvashatjuk:

„Mert jegyezd meg magadnak, Ady Endre, hogy az a legutolsó íróféreg, aki úgynevezett társadalmi úton is akar érvényesülni. Ez a legértelmesebb fajzat! Aki meghívókat les a zsúrokra, a zsidók vacsorái felett viccelődik kecskés társaságokban, míg a zsidók között a keresztények butaságait gúnyolja... Azért szeretlek, Ady Endre, mert nem vagy ilyen.”

Ha nem írt, olvasott. Már diákkorában elolvasta a hozzáférhető legfontosabbakat. Élete utolsó éveiben, az óbudai fővárosi könyvtár olvasófüzetének tanúsága szerint az alábbi szerzőket kölcsönözte ki: Heine, Rilke, E. T. A. Hoffmann, Thomas Mann, Csehov, Chamisso, Poe, Galsworthy, Balzac, Turgenyev, Maupassant, Scott, Goethe, Kingling és Vas Gereben. — Igen szerette a magyar irodalom nagyírait és Puskind. Az Anyegin éveken át az éjjeliszekrényén feküdt, hogy mindig kéznél legyen.

Lakásunk, környezetünk, ruházatunk szegényes volt. Apám igen pedáns volt, tiszta ruháira vigyázott. (Otthon elnyűtt holmikban írt.) S bár csak néhány holmija volt, mindig elegánsnak hatott. Kalapot csak puhát viselt, s azt szerettem „betyárosan“ félrecsapni. Gombos

cipőt könnyű járása miatt szinte sohasem kellett talpaltatni. Ernyőt soha, de botot (vastag bambuszból) mindig hordott. Ékszere nem volt, díszes inggombjait, nyakkendőit már régen hűtlenül elhagyták. Csupán egy ezüstbe fogalt farkasfogat viselt kalapján.

Kevés beszédű, hallgatag ember volt, magáról szinte sohasem szólt. Rajongói állították, hogy „Gyula bácsi mindent tud“. Valóban jól ismerte korának, de az előzőknek is jelentős személyeit, eseményeit, problémáit. Ehhez járultak ismerőseinek elbeszélései (mindent szívesen meghallgatott, ami érdekelte), kutatásai s ragyogó megfigyelőképesége.

Valaki azt írta róla, hogy kevés olyan írónk volt, akit annyira érdekeltek a magyar vidék szokásai, életmódja s embereinek köznapjai. Hozzáteszem: és a magyar ételek, izék, a vendéglátás minden csínja-bínja. Több kötetet tenének ki azok az írásai, amelyek ezzel foglalkoznak. Mesterfokon értett a főzéshez, de ő nem volt nagyevő. Különösen utolsó éveiben, amikor sokat betegeskedett, szenvedett.

Ifjúkorában hatalmas testi erejéről ismerték, de ő senkit sem bántott, csak akkor ütött, ha belekötöttek, vagy ha másokat kellett megvédenie. Ezekben az években nagy szívtipró hírében állott. Sok-sok nőismerőse közül a legfontosabbakat, legemlékezetesebbeket írásaiban megörökítette. Én is ismerem a *Rezeda Kázmér szép élete* Késő Fániját, a *Hét bagoly* Leonoráját. Jelentős volt életében az *Asszonyságok díja* Jellája és a sok helyen szereplő Pilisy Róza. Legkedvesebb leányalakjai édesanyjáról, Zsuzsiról mintázódtak. Ő az *útitárs* Eszténája, a *Hét bagoly* Áldáskája, a *Rezeda Kázmér* Tinije, az *Asszonyságok díja* Natáliája, a *Bukfenc* Gyöngyvirágja és a *Boldogult úrfikoromban* Vilmája. A *Bukfenc* egyik előszava így szól:

„Kedves Gyöngyvirág, ismét eszembe jutottál, mint reggel a szép álom. Ismét a régi szerelemmel gondolok boldog ifjúságunkra. Légy víg, mint én. Hisz senki se veheti el tőlünk azt, ami egyedül a miénk: emlékeinket...”

Az egyesek által tévesen csak „ködölvagnak“, csak bohémnek kikiáltott Krúdy Gyula ötvennégy és fél éves koráig, haláláig: 87 regényt, 2380 elbeszélést, 1780 tárcát, cikket és 30 jelenetet, színdarabot írt, az év végén megjelenő Gedényi-féle bibliográfia szerint. — A centenáriumra szántuk a *Gordonkázás* című kötetet is, Krúdy önéletrajzát.

Krúdy Gyula temetésén egyik író-társam így búcsúzik tőle:

„Írók, álljuk körbe ravatalát. Nézzétek ezt a roncsaiban is nemes testet, mert életnek is, testnek is rendkívüli volt... Egy korban, amikor a betű teljesen megbukott, tántoríthatatlan tisztaságú művész tudott maradni...”